

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės sąjunga. 2021–2030 m. neįgalųjų teisių strategija“

(COM(2021) 101 final)

(2021/C 374/09)

Pranešėjas **Ioannis VARDAKASTANIS**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2021 3 26
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2021 6 21
Priimta plenarinėje sesijoje	2021 7 7
Plenarinė sesija Nr.	562
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	233 / 0 / 2

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina naująją ES neįgalųjų teisių strategiją, kurioje atsižvelgta į daugelį Europos neįgalųjų judėjimo ir pilietinės visuomenės pateiktų pasiūlymų. Ji taip pat atspindi daugelį pasiūlymų, pateiktų 2019 m. EESRK nuomonėje⁽¹⁾, ja siekiama įgyvendinti Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvenciją (NTK) ES lygmeniu ir ji yra labai svarbi Lygybės sąjungos dalis. Tačiau EESRK yra susirūpinęs dėl privalomų priemonių ir įpareigojančių teisės aktų, kuriais Strategija yra įgyvendinama, sušvelninimo, bet pripažįsta, kad naujoji Strategija yra aiškus žingsnis į priekį, palyginti su 2010–2020 m. Strategija.

1.2. Įsipareigojimas sukurti Neįgalųjų platformą teikia daug vilčių, tačiau taip pat gali nuvilti, jei bus prastai įgyvendintas. Turi būti užtikrintas skaidrumas, susijęs su nariais, posėdžių darbotvarkėmis (su galimybe prisidėti rengiant darbotvarkės punktus) ir rezultatais. Šia platforma taip pat turi būti užtikrinama, kad neįgalųjų organizacijos turėtų galimybę išreikšti savo tvirtą nuomonę. Manome, kad EESRK turi atlikti tam tikrą vaidmenį ir turėti galimybę dalyvauti platformoje.

1.3. Ryšys tarp Neįgalųjų strategijos ir didelių investicijų pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) turi būti sustiprintas. Taip pat turėtų būti užtikrintas ir sustiprintas ryšys su ES socialinių teisių ramsčio veiksmų plano įgyvendinimu ir stebėseną, visų pirma su Socialinių teisių ramsčio 17 principu. EESRK norėtų, kad Europos Komisija (EK) parengtų aiškesnę ir griežtesnę darbotvarkę, kaip skatinti nacionalinės EGADP naudojimą, siekiant padėti neįgaliesiems atsigausti po pandemijos. EK turi atkreipti dėmesį į tas valstybes nares, kurių planais nebuvo skaidrūs arba kurios nesilaikė EK gairių, kad užtikrintų prasmingas konsultacijas su pilietine visuomene. EK taip pat turi ryžtingai nepritari planams, kuriais siūlomos NTK prieštaraujančios investicijos, pavyzdžiui, investicijos į institucinės globos įstaigas.

1.4. EESRK palankiai vertina pasiūlymą įsteigti Europos išteklių centrą „AccessibleEU“, nors šiuo metu jis nevisiškai atitinka Komiteto prašymą įsteigti ES prieinamumo klausimų tarybą („ES Access Board“). EK turi aiškiai ir skaidriai informuoti apie tai, kaip ji planuoja finansuoti ir aprūpinti šią agentūrą personalu bei kaip ji užtikrins, kad būtų atstovaujama neįgaliesiems; jiems turi būti atstovaujama viduje, kaip darbuotojams ir ekspertams, o ne tik išorėje, kaip subjektams, su kuriais konsultuojamasi.

1.5. EESRK tvirtai pritaria pavyzdinei iniciatyvai dėl ES neįgaliojo kortelės ir mano, kad ji gali paskatinti didelius pokyčius. Tačiau EESRK apgailestauja, kad kol kas nėra jokio įsipareigojimo dėl to, kaip užtikrinti, kad valstybės narės ją pripažintų. Komitetas pažymi, kad ES neįgaliojo kortelė turi būti įgyvendinta reglamentu, kuriuo remiantis ji būtų tiesiogiai taikoma ir įgyvendinama visoje ES.

⁽¹⁾ OL C 97, 2020 3 24, p. 41.

1.6. EESRK pritaria planui parengti gerosios rinkimų praktikos vadovą, kuriame dėmesys būtų skiriamas neįgaliųjų dalyvavimui rinkimų procese. Vadovą planuojama parengti 2023 m. Jis taip pat remia su valstybėmis narėmis, Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinklu ir Europos Parlamentu planuojamą darbą, kuriuo siekiama užtikrinti neįgaliųjų politines teises tokiomis pat sąlygomis kaip ir kitų asmenų. EESRK siūlo šio tikslo įgyvendinimą nukelti vėlesniam laikui, kad nacionalinės ir vietos valdžios institucijos turėtų laiko pradėti taikyti prieinamesnę praktiką iki 2024 m. Europos Parlamento rinkimų.

1.7. Trūksta konkrečių veiksmų, kuriais būtų atsižvelgta į neįgalių moterų ir mergaičių poreikius. EESRK ragina šią problemą kiek įmanoma spręsti užtikrinant, kad lyčių matmuo būtų integruotas į visus Strategijoje jau numatytus veiksmus. Į tai reiktų atkreipti ypatingą dėmesį imantis veiksmų, kuriais kovojama su smurtu. Kalbant apie šeimos narius, teikiančius ilgalaikę ir neformaliąją priežiūrą savo neįgaliesiems artimiesiems, dėmesys taip pat turėtų būti skiriamas moterims, nes joms ypač dažnai tenka imtis priežiūros. Atlikus Strategijos laikotarpio vidurio peržiūrą, EESRK norėtų, kad antroje Strategijos įgyvendinimo laikotarpio pusėje būtų pasiūlyta speciali pavyzdinė iniciatyva, skirta neįgaliesiems moterims.

1.8. Veiksmai, susiję su teise kreiptis į teismą ir neįgaliaisiais kaip smurto aukomis, yra labai svarbūs. EESRK mano, kad vykdant šiuos veiksmus, visų pirma susijusių su teisingumo sistemos specialistų ir teisėsaugos pareigūnų mokymu, taip pat turi būti pateiktos gairės, kaip užtikrinti, kad iš neįgaliųjų nebūtų atimta teisė kreiptis į teismą dėl teisinio neveiknumo arba jiems siekiant teisingumo nebūtų delsiama dėl prieinamumo problemų, nepakankamos paramos priimančioms sprendimus arba dėl nepakankamos pagalbos komunikacijos srityje, pavyzdžiui, vertimo į gestų kalbą.

1.9. Siūlomos gairės dėl savarankiško gyvenimo ir įtraukties bendruomenėje gerinimo yra klausimas, kuriam EK turi skirti ypatingą dėmesį. Gairės turi būti grindžiamos labai aiškiais apibrėžtimis to, kas yra suprantama kaip institucinė globa, bendruomeninės paslaugos ir savarankiškas gyvenimas. EESRK rekomenduoja EK savo apibrėžtis grįsti tomis apibrėžtimis, kurias nustatė ir dėl kurių susitarė Europos ekspertų grupė dėl perėjimo nuo institucinės prie bendruomeninės globos, taip pat NTK 19 straipsnio Bendrąja pastaba Nr. 5.

1.10. Siūlomas rinkinys dėl užimtumo rezultatų gerinimo ir pačios Europos Komisijos išipareigojimas pagerinti neįgaliųjų įdarbinimą ir įtrauktį ES institucijose yra aiškus atsakas į pilietinės visuomenės raginimus. Reikia nuolat pabrėžti, kaip svarbu, atsižvelgiant į COVID-19 pandemiją, sutelkti dėmesį į kokybiško neįgaliųjų užimtumo didinimą⁽²⁾. Šiuo požiūriu Strategijos tikslai galėjo būti drąsesni. EESRK primygtinai rekomenduoja pradėti darbą nustatant rodiklius šių veiksmų įgyvendinimui stebėti, ir dėti pastangas, kad šios priemonės būtų suderintos su civilinės saugos ir sveikatos ir saugos darbe priemonėmis. Kalbant apie užimtumą valstybėse narėse, tai iš dalies būtų galima pasiekti EK pasiūlymu į naują Socialinio ramsčio socialinių rodiklių suvestinę įtraukti rodiklius, susijusius su neįgaliųjų užimtumo skirtumu, o į kai kuriuos kitus rodiklius pateikti juos suskirstant ir pagal negalią. EESRK pabrėžia, kad siekiama ne tik padidinti užimtumo lygį, bet ir užtikrinti kokybišką užimtumą, kuris leistų neįgaliesiems dirbant pagerinti savo socialinę padėtį. Todėl siūlome, kad rodiklių suvestinėje būtų pateikti rodikliai, kurie rodytų neįgaliųjų užimtumo kokybę, pavyzdžiui, ar jie yra sudarę viso darbo laiko ir ilgalaikės sutartis, ir ar dirba atviroje darbo rinkoje. EK turės ryžtingai siekti, kad valstybėse narėse būtų nustatyti tikslai, kuriais būtų numatyta, kiek jos iki 2030 m. turėtų sumažinti neįgaliųjų užimtumo atotrūkį. Norime, kad būtų nustatyti plataus užmojo tikslai, kuriais būtų siekiama kuo labiau sumažinti bet kokią užimtumo skirtumą, daugiausia dėmesio skiriant užimtumui atviroje darbo rinkoje.

1.11. Strategijoje siūloma keletas su švietimu susijusių veiksmų. EESRK pabrėžia, kad veiksmai, susiję su mokytojų pasirengimu dirbti su specialiuųjų ugdymo poreikių mokiniais, taip pat turėtų būti sutelkiami į mokytojų pasirengimą mokyti įprastinėse ugdymo įstaigose siekiant užtikrinti įtraukų mokymąsi klasėse. Valstybėse narėse turi būti skatinamos pedagogus, dirbančius su specialiuųjų ugdymo poreikių mokiniais, integruoti į įtraukaus švietimo įstaigas, kad neįgalūs vaikai galėtų gauti jiems reikalingą specializuotą paramą, kartu būdami įprastinių mokyklų, kurias taip pat lanko negalios neturintys moksleiviai, dalimi.

⁽²⁾ Disability and labour market integration: Policy trends and support.

1.12. Pasiūlymas atnaujinti „Teisėmis grindžiamo požiūrio, apimančio visas žmogaus teises ES vystomojo bendradarbiavimo srityje“ priemonių rinkinį yra teigiamas žingsnis. Tai turėtų būti daroma prisidedant nacionalinėms ir vietos neįgaliųjų organizacijoms, įsikūrusioms šalyse, kuriose vykdomos šios investicijos.

1.13. Veiksmai, kuriais siekiama remti valstybes nares įgyvendinant 2000 m. Hagos konvenciją, prieštarautų NTK tokiais klausimais kaip priverstinis gydymas ir prievarta. Prieš EK imantis tolesnių veiksmų, šis klausimas turėtų būti sprendžiamas bendradarbiaujant su neįgaliųjų organizacijomis.

1.14. EESRK palankiai vertina tai, kad EK išsipareigojo rodyti pavyzdį. Pateikti pasiūlymai, pavyzdžiui, dėl EK pastatų prieinamumo neįgaliesiems, turi būti griežtai vykdomi, o juos įgyvendinant neatsiliekiama nuo Strategijoje nustatyto įgyvendinimo tvarkaraščio.

1.15. Siūloma duomenų rinkimo strategija yra vienas iš svarbiausių pasiūlymų. EESRK pabrėžia būtinybę užtikrinti sistemingesnį suskirstytų duomenų rinkimą, galbūt skatindama naudotis Vašingtono grupės parengtu trumpu klausimų sąrašu.

1.16. Tikimasi, kad Strategijos tikslų ir veiksmų stebėsenos sistema bus parengta iki 2021 m. EESRK, visų pirma EESRK aukšto lygio grupė neįgaliųjų klausimams spręsti, yra pasirengusi padėti EK ją kurti kartu su neįgaliųjų organizacijomis, kurios turėtų visapusiškai ir prasmingai dalyvauti visame procese.

1.17. Strategijoje teigiama, kad neįgalieji turėtų visapusiškai dalyvauti Konferencijoje dėl Europos ateities. EESRK norėtų, kad EK įgyvendintų šį išsipareigojimą įtraukdama neįgaliuosius ir jiems atstovaujančias organizacijas į visas sritis, kurios bus svarstomos Konferencijoje, o ne tik į tas, kurios konkrečiai susijusios su negalia.

1.18. EESRK ragina EK pradėti ruošti ES kandidato į Neįgaliųjų teisių konvencijos komitetą atrankai ir rekomenduoja, kad kandidatė būtų neįgali europietė.

1.19. ES Tarybai taip pat tenka svarbus vaidmuo įgyvendinant Strategiją. EESRK ragina Tarybą prisijungti prie Neįgaliųjų platformos ir skubiai paskirti neįgalumo koordinatorių, kaip numatyta Strategijoje. Tarybos paskirtas neįgalumo koordinatorius turėtų būti NTK ryšių centras, kaip siūloma ES 2015 m. NTK peržiūros baigiamosiose pastabose.

1.20. EESRK taip pat ragina neįgaliųjų judėjimą aktyviai veikti ir siekti, kad kiekvienas šios Strategijos veiksmas atitiktų duotus pažadus, taip pat būti solidariam užtikrinant, kad priemonės būtų naudingos ir neįgaliesiems imigrantams bei pabėgėliams. Neįgaliųjų teisių strategijos paskelbimas yra tik atskaitos taškas. Realūs pokyčius neįgaliesiems lems ne pati Strategija, o kiekvienos jos sudedamosios dalies veiksmingumas per ateinantį dešimtmetį. Socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos taip pat turėtų visapusiškai remti naujos Strategijos įgyvendinimą.

2. Bendrosios pastabos

2.1. EESRK džiaugiasi, kad ES 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija yra aiškus žingsnis į priekį, palyginti su ankstesne strategija. EESRK taip pat teigiamai vertina EK konsultacijų procesą ir tai, kad daugelis EESRK nuomonėje⁽³⁾ pateiktų pasiūlymų buvo įtraukti į galutinę strategiją. Tai taip pat pabrėžia, kad Komitetas aiškiai gali turėti įtakos naujos ES politikos formavimui ir iniciatyvų rezultatų užtikrinimui.

2.2. EESRK teigiamai vertina EK išsipareigojimą pateikti septynis pavyzdinius pasiūlymus, kuriuose nustatyti aiškūs tikslai ir įgyvendinimo datos. Toks skaidrumo lygis labai palengvins EESRK, pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių darbą rengiant šiuos veiksmus.

2.3. Iš visų pavyzdinių pasiūlymų EESRK išvelgia ypatingą išteklių centro „AccessibleEU“ sėkmę. Jo sėkmė iš dalies priklausys nuo jam skirtų EK išteklių, jį valdančių darbuotojų kompetencijos ir gebėjimo suburti ekspertus, kurie itin vertingomis žiniomis galės pasidalyti su valstybėmis narėmis.

⁽³⁾ OL C 97, 2020 3 24, p. 41.

2.4. EESRK palankiai vertina pasiūlymą sukurti ES neįgaliojo kortelę. Šios kortelės poveikis neįgaliųjų gyvenimui priklausys nuo to, kokios teisės šia kortele bus suteiktos, kai ji bus pradėta naudoti, ir nuo to, ar bus imtasi veiksnių siekiant užtikrinti, kad ji galiotų visose valstybėse narėse.

2.5. Vienas iš Strategijos privalumų yra tai, kaip ji paveiks EK vidaus darbą, taip pat ryšius su kitomis ES institucijomis. EESRK ypač palankiai vertina išpareigojimą kasmet keisti informacija tarp Europos Komisijos ir EESRK. Taip pat manome, kad EESRK kartu su neįgaliųjų organizacijomis turėtų atlikti tam tikrą vaidmenį naujai sukurtoje Neįgaliųjų platformoje.

2.6. Kai kuriais atžvilgiais atrodo, kad Strategija yra nenoromis žengtas žingsnis į priekį. Strategijoje atsižvelgiama į daugelį EESRK nuomonėje pateiktų pasiūlymų⁽⁴⁾, tačiau išpareigojimo priimti naujus teisės aktus nėra. Keturi iš penkių veiksnių, susijusių su įpareigojančiais teisės aktais, yra jau vykdoma galiojančių teisės aktų peržiūra, penktasis – pasiūlymas „prireikus“ išnagrinėti galimybę priimti teisės aktus. Naujoje Strategijoje pirmenybė teikiama tokiems mechanizmom kaip gairės ir priemonių rinkiniai, kurie, nors jais iš tiesų galėtų būti gerinama valstybių narių praktika, kelia daug didesnę neatitikties riziką be galimybės apskųsti valstybes nares Europos Sąjungos Teisingumo Teisme.

2.7. Strategijoje EK pažadėjo tam tikrus klausimus spręsti remiantis kitomis ES strategijomis ir veiksnių planais, pavyzdžiui, ES skaitmeninės valdžios strategija ir socialinės ekonomikos veiksnių planu. EK ne visada pateikia išsamią informaciją apie tai, kaip remiantis šiomis strategijomis bus sprendžiami su negalia susiję klausimai. Reikėtų pateikti daugiau informacijos apie tai, kaip EK siūlo tai įgyvendinti.

2.8. EESRK nerimauja dėl veiksnių, kuriais siekiama remti valstybes nares įgyvendinant 2000 m. Hagos konvenciją ir kurie prieštarautų NTK tokiais klausimais kaip priverstinis gydymas ir prievarta taikant medicininės procedūras. Prieš EK imantis tolesnių veiksnių, tai turėtų būti sprendžiama bendradarbiaujant su neįgaliųjų organizacijomis.

2.9. EESRK mano, kad šia Strategija galima pasiekti realių pokyčių, tačiau tai visiškai priklauso nuo to, kaip ji bus įgyvendinama ir koks platus bus konkrečių veiksnių užmojis. Jei EK ir valstybės narės nesiims plataus užmojo veiksnių, kuriais būtų siekiama keisti esamą padėtį, Strategija galėtų nepateisinti daugiau kaip 100 mln. ES gyvenančių neįgaliųjų žmonių lūkesčių.

2.10. EESRK ragina neįgaliųjų judėjimą aktyviai siekti, kad Strategija būtų išpildyti duoti pažadai. Realius pokyčius neįgaliesiems lems ne pati Strategija, o kiekvienos jos sudedamosios dalies veiksmingumas per ateinančią dešimtmetį.

3. Prieinamumas ir naudojimas ES teisėmis

3.1. Strategijos antrame ir trečiame skyriuose aptariami veiksmai, susiję su prieinamumu ir naudojimusi ES teisėmis. Pagrindiniai veiksmai yra šie:

3.1.1. Pavyzdinė iniciatyva įsteigti išteklių centrą „AccessibleEU“. Iniciatyva bus suburiamos už prieinamumo taisyklių įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą atsakingos nacionalinės valdžios institucijos ir visų prieinamumo sričių ekspertai ir specialistai ir bus skatinama dalytis gerąja patirtimi kuriant priemones ir standartus, kuriais bus siekiama palengvinti ES teisės įgyvendinimą. Tai atspindi EESRK raginimą įsteigti Europos prieinamumo tarybą („European Access Board“). EK turi patikslinti, kaip šis išteklių centras bus finansuojamas ir aprūpinamas darbuotojais, ir kaip į jį bus įtraukiami visų prieinamumo sričių ekspertai, su prieinamumo problemomis susidūrę asmenys ir neįgaliųjų organizacijos.

3.1.2. Iki 2023 m. pabaigos sukurti Europos neįgaliojo kortelę, kuri būtų pripažįstama visose valstybėse narėse. EESRK džiaugiasi, kad tai tiesiogiai atitinka jo 2019 m. nuomonėje pateiktą raginimą⁽⁵⁾. Šios iniciatyvos sėkmė priklausys nuo kortele suteikiamų teisių apimties ir nuo to, ar visos valstybės narės sutiks ją visapusiškai įgyvendinti. EESRK ragina EK siekti plataus užmojo tikslų dėl neįgaliojo kortelės, atsižvelgiant į tai, kad ji bus vienas iš pagrindinių Strategijos rezultatų ir vienas iš kriterijų, kuriuo remiantis daugelis vertins Strategijos sėkmę.

⁽⁴⁾ OL C 97, 2020 3 24, p. 41.

⁽⁵⁾ OL C 97, 2020 3 24, p. 41, OL C 56, 2021 2 16, p. 36.

3.1.3. Įvertinti Interneto svetainių prieinamumo direktyvos taikymą ir spręsti, ar direktyva turėtų būti peržiūreta. Šis įvertinimas suteikia galimybę išanalizuoti, ar šie teisės aktai yra tinkami vis labiau skaitmenizuotame viešajame sektoriuje, ypač po COVID-19 pandemijos. EESRK mano, kad EK turėtų nutraukti išimtį tam tikroms interneto svetainėms, kurioms taikoma direktyva (pvz., mokyklose, vaikų darželiuose ir lopšeliuose), nes šios galimos išimtys galėtų turėti neigiamą poveikį neįgaliesiems, kurie gali naudotis jiems prieinamomis viešosiomis paslaugomis tik pasitelkdami skaitmenines priemones. Taip pat norėtume aiškiau paaiškinti, kokių veiksmų bus imtasi valstybėse narėse, kurios neatitinka direktyvos reikalavimų.

3.1.4. Peržiūrėti kai kurių galiojančių teisės aktų sistemą, visų pirma teisės aktus, susijusius su pastatų energiniu naudingumu, įskaitant jų poveikį prieinamumo gerinimui dėl renovacijos reikalavimų; keleivių teisių reglamentavimo sistemą; Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1315/2013⁽⁶⁾ dėl Sąjungos transeuropinio transporto tinklo plėtros gairių, kad būtų sustiprinta prieinamumo nuostata; Judumo mieste dokumentų rinkinį. EESRK apgailestauja, kad EK nesiekė platesnio užmojo tikslų, pasiūlydama daugiau veiksmų, grindžiamų įpareigojančiais teisės aktais, tačiau palankiai vertina tai, kad jo raginimas imtis veiksmų, susijusių su apstatytos aplinkos ir transporto prieinamumu, prisidėjo prie Strategijos rengimo. EESRK ragina EK savo pakeitimuose siekti plataus užmojo tikslų ir propaguoti ryžtingas prieinamumo priemones.

3.1.5. Parengti gerosios rinkimų praktikos vadovą, skirtą neįgaliųjų dalyvavimui rinkimų procese, ir bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinklu ir Europos Parlamentu, siekiant užtikrinti neįgaliųjų politines teises, įskaitant teisę dalyvauti rinkimuose ir gauti prieinamą informaciją. EK į neįgaliųjų poreikius taip pat atsižvelgė elektroninio balsavimo praktikos kompendiume ir remė įtraukų demokratinį dalyvavimą. Siekiant užtikrinti, kad kiti ES rinkimai būtų prieinami, bus svarbu, kad EK glaudžiai bendradarbiautų su Europos Parlamentu, taip užtikrinant, kad ES rodytų pavyzdį.

4. Derama gyvenimo kokybė ir vienodas dalyvavimas

4.1. Strategijos ketvirtame ir penktame skyriuose aptariami veiksmai, susiję su gyvenimo kokybe ir lygybe. Pagrindiniai veiksmai yra šie:

4.1.1. Valstybėms narėms pasiūlyti pavyzdinę iniciatyvą dėl savarankiško gyvenimo gairių, siekiant pagerinti savarankišką gyvenimą ir įtraukti bendruomenėje. EESRK mano, kad tai gali būti labai svarbi iniciatyva. Jos poveikis priklausys nuo aiškios ir griežtos apibrėžties, nurodančios kas yra institucinė globa, kodėl jos reikėtų vengti ir kaip turėtų būti suprantamos investicijos į bendruomenines paslaugas ir savarankišką gyvenimą. Šios gairės turi būti parengtos prisidedant neįgaliesiems ir jiems atstovaujančioms organizacijoms.

4.1.2. Sukurti socialinių paslaugų kokybės užtikrinimo sistemą, kuria bus siekiama gerinti paslaugų teikimą neįgaliesiems ir didinti darbo vietų šioje srityje patrauklumą. EESRK mano, kad šia sistema dėmesys turi būti sutelktas ne tik į tai, kaip socialinių paslaugų sektorių padaryti patrauklesnį darbo užmokesčio ir darbo sąlygų požiūriu, bet ir į tai, kaip užtikrinti, kad paslaugų teikėjai būtų tinkamai apmokomi teikti paramą, grindžiamą paslaugų vartotojų pasirinkimais ir laikantis į žmogų orientuoto ir žmogaus teisėmis pagrįsto požiūrio.

4.1.3. Naujas dokumentų rinkinys dėl neįgaliųjų darbo rinkos rezultatų. Pagal šį dokumentų rinkinį EK ir toliau užtikrins, kad valstybės narės be išlygų taikytų Užimtumo lygybės direktyvoje nustatytas teises, ir 2021 m. pateiks šios direktyvos taikymo ataskaitą. EK taip pat prižiūrės, kaip 2021 m. bus rengiamas Socialinės ekonomikos veiksmų planas, įskaitant su neįgaliaisiais susijusias galimybes ir integravimą į atvirą darbo rinką. Neįgalieji susiduria su daugybe kliūčių įsidarbinti. EESRK mano, kad EK turi aiškiai nurodyti, kokios kliūtys egzistuoja ir kurias iš jų reikia kuo skubiau pašalinti, taip pat pasakyti, kaip COVID-19 pablogino padėtį. Prieš rengiant dokumentų rinkinį rekomenduojame atlikti tyrimą arba apklausą, kurių metu neįgaliųjų ir neįgaliųjų organizacijų būtų klausiama, ką jie norėtų pamatyti nuveikto. EESRK taip pat mano, kad užimtumo srities dokumentų rinkinyje daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama galimybėms gauti kokybišką darbo vietą atviroje darbo rinkoje, įskaitant socialinės ekonomikos ir tinklo *D-WISE* užimtumo modelius, užkertant kelią tolesnei neįgaliųjų atskirčiai, ir ypač neįgalių moterų ir darbo ieškančių jaunuolių įtraukčiai. Turėtų būti siekiama ne tik padidinti užimtumo lygį, bet ir sudaryti sąlygas neįgaliesiems gerinti savo socialinę padėtį ir finansinę gerovę dirbant apmokamą darbą.

⁽⁶⁾ 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1315/2013 dėl Sąjungos transeuropinio transporto tinklo plėtros gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 661/2010/ES (OL L 348, 2013 12 20, p. 1).

4.1.4. 2022 m. atlikti tyrimą dėl neįgaliųjų socialinės apsaugos ir jiems teikiamų paslaugų, po kurio būtų parengtos gairės, siekiant padėti valstybėms narėms vykdyti tolesnes socialinės apsaugos reformas, daugiausia dėmesio skiriant neįgalumo vertinimo sistemoms. Tyrime daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama socialinėms paslaugoms, kuriomis sudaromas pagrindas oriam neįgaliųjų gyvenimui, taip pat šeimų ir globėjų vaidmeniui. Taigi minėtose gairėse turi būti pabrėžiama, kad šios paslaugos privalo atitikti individualius neįgaliųjų poreikius, būti teikiamos bendruomenėje, o ne izoliuotoje aplinkoje, taip pat užtikrinant atitinkamą negalios pašalpą. Labai svarbu, kad gairėse dėl socialinės apsaugos reformų būtų sprendžiamas padidėjusių pragyvenimo išlaidų neįgaliesiems klausimas ir valstybės narės laikytųsi lankstesnio požiūrio, leisdamos žmonėms toliau gauti negalios pašalpas nepriklausomai nuo jų, jų sutuoktinio ar partnerio pajamų. Neįgalieji turėtų turėti galimybę laisvai ieškoti darbo arba gyventi su savo partneriu ir (arba) susituokti dėl to finansiskai nenukentėdami.

4.1.5. Teisingumo srities specialistų mokymo strategijoje daugiausia dėmesio skiriama ES teisės aktams dėl neįgalumo, įskaitant JT NTK. Tai apims tyrimą dėl procesinių garantijų pažeidžiamiesiems suaugusiesiems baudžiamosiose bylose ir įvertins, ar reikia pateikti pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kuriais būtų stiprinama parama pažeidžiamiesiems suaugusiesiems ir jų apsauga, atsižvelgiant į ES strategiją dėl nusikaltimų aukų teisių. EK taip pat pateiks valstybėms narėms gaires dėl neįgaliųjų teisės kreiptis į teismą ES. Ji padės valstybėms narėms skatinti neįgaliųjų kaip specialistų dalyvavimą teisingumo sistemoje ir rinks sprendimų priėmimo pagalbos gerosios patirties pavyzdžius. EESRK teigiamai vertina šiuos pasiūlymus, kurie atitinka jo nuomonėje ⁽⁷⁾ pateiktas rekomendacijas. EESRK taip pat džiaugiasi, kad EK paprašys Pagrindinių teisių agentūros išnagrinėti globos įstaigose gyvenančių neįgaliųjų padėti smurto, prievartos ir kankinimo požiūriu. Vykdamas šiuos veiksmus, taip pat turėtų būti pateiktos gairės, kaip užtikrinti, kad iš neįgaliųjų nebūtų atimta teisė kreiptis į teismą arba nebūtų delsiama dėl prieinamumo problemų, teismo stokos, pagalbos nesuteikimo priimančiais sprendimus arba dėl nepakankamos pagalbos komunikacijos srityje, pavyzdžiui, vertime į gestų kalbą. Geroji patirtis, susijusi su pagrįstu sprendimų priėmimu, turėtų būti renkama pagal NTK 12 ir 13 straipsnius. Taip pat būtų naudinga iširti, kaip valstybės narės įgyvendino 2013 m. lapkričio 27 d. Komisijos rekomendaciją dėl procesinių garantijų pažeidžiamiesiems asmenims, įtariamiems ar kaltinamiems baudžiamosiose bylose ⁽⁸⁾.

4.1.6. Keletas veikslių švietimo srityje. Kaip paskelbta 2021–2027 m. skaitmeninio švietimo veikslių plane, valstybėms narėms bus padedama užtikrinti pagalbines technologijas ir parūpinti prieinamą skaitmeninę mokymosi aplinką ir turinį. EK taip pat siūlo parengti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų įtraukties priemonių rinkinį, kuriame specialus skyrius būtų skirtas neįgaliesiems vaikams. Galiausiai, EK padės valstybėms narėms toliau tobulinti mokytojų rengimo sistemas, kad būtų sprendžiama specialiojo ugdymo srityje dirbančių mokytojų trūkumo problema ir visi švietimo specialistai gebėtų valdyti įvairovę klasėje ir užtikrinti įtraukų švietimą. EESRK palankiai vertina tai, kad EK pripažįsta vaidmenį, kurį ES gali atlikti skatindama įtraukų švietimą, visų pirma elektroninį mokymąsi, nes neįgalūs besimokantieji COVID-19 pandemijos metu susidūrė su daug prieinamumo problemų. Tačiau EESRK norėtų pabrėžti, kad veiksmai, susiję su mokytojų pasirengimu dirbti su specialiųjų ugdymo poreikių mokiniais, taip pat turėtų būti sutelkiami į mokytojų pasirengimą mokyti įprastinėse ugdymo įstaigose siekiant užtikrinti įtraukų mokymąsi klasėse. EK turėtų skatinti įtraukų švietimą įprastinėse ugdymo įstaigose ir skatinti valstybes nars skirti pedagogus, dirbančius su specialiųjų ugdymo poreikių turinčiais mokiniais, dirbti įtraukaus švietimo aplinkoje. Taip pat reikėtų investuoti į švietimo sistemose dalyvaujančių neįgaliųjų profesinį orientavimą ir jį tobulinti.

4.1.7. Įtraukaus meno ir kultūros, sporto, laisvalaikio ir pramoginės veiklos, įskaitant turizmą, srityse Strategija bus sustiprintas dalyvavimas visuomenės gyvenime, būtent bendradarbiaujant su įprastinėmis ir neįgaliųjų sporto organizacijomis, remiant neįgaliųjų kuriamą meną ir pasitelkiant ES finansavimą, kad kultūros paveldo vietos ir meno renginiai taptų prieinamesni neįgaliesiems.

4.1.8. EESRK apgailestauja dėl to, kad, kalbant apie galimybę priimti horizontaliąją nediskriminavimo direktyvą, kuri pastarąją dešimtmetį buvo blokuojama Tarybos, Strategija nėra pakankamai plataus užmojo. Nėra jokių realių planų, kaip įveikti šią kliūtį ar pasiūlyti alternatyvas, jei Tarybai nepavyktų susitarti.

4.1.9. EESRK taip pat norėtų, kad daugiau dėmesio būtų skiriama su sveikata susijusiems klausimams spręsti. Palankiai vertiname tai, kad Strategijoje skiriama dėmesio Kovos su vėžiu planui, tačiau joje labai trūksta aiškumo dėl psichikos sveikatos, informacijos apie sveikatą prieinamumo ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimo vis dar įstaigose gyvenantiems neįgaliesiems.

⁽⁷⁾ OL C 97, 2020 3 24, p. 41.

⁽⁸⁾ OL C 378, 2013 12 24, p. 8.

5. Neįgaliųjų teisių skatinimas pasaulyje

5.1. Šeštame strategijos skyriuje aptariami veiksmai, susiję su neįgaliųjų teisių skatinimu pasaulyje. Pagrindiniai veiksmai yra šie:

5.1.1. Stiprinti ES duomenų apie neįgaliuosius rinkimą teikiant ES finansuojamą humanitarinę pagalbą, pavyzdžiui, skatinant naudoti Vašingtono grupės parengtu trumpu klausimų sąrašu. Tai puikus pasiūlymas, kuriuo reaguojama į anksčiau EESRK pateiktus prašymus. Komitetas norėtų, kad visose srityse būtų geriau renkami suskirstyti duomenys, ypač apie asmenis, gyvenančius globos įstaigose. ES turėtų remti JT NTK įgyvendinimą ir skatinti visuotinį ratifikavimą.

5.1.2. 2021 m. atnaujinti priemonių rinkinį „Teisėmis grindžiamas požiūris, apimantis visas žmogaus teises ES vystomojo bendradarbiavimo srityje“. Tai turėtų būti daroma bendradarbiaujant ne tik su neįgaliųjų organizacijomis ES, bet ir su nacionalinėms bei vietos neįgaliųjų organizacijoms, įsikūrusioms šalyse, kuriose vykdomos šios investicijos.

5.1.3. Sistemingai naudoti EBPO Paramos vystymuisi komiteto (DAC) neįgaliųjų įtraukties rodiklį ir stebėti neįgaliųjų požiūriu įtrauktis investicijas, siekiant tikslinės ES finansavimo stebėsenos. EESRK labai palankiai vertina tai, kad į šį jo Nuomonėje SOC/616 ⁽⁹⁾ pateiktą pasiūlymą buvo atsižvelgta.

6. Strategijos įgyvendinimas ir tinkamo pavyzdžio rodymas

6.1. Septintame ir aštuntame Strategijos skyriuose aptariami veiksmai, susiję su Strategijos įgyvendinimu, ir tai, kaip EK pakeis jos struktūrą ir darbo metodus šiam tikslui pasiekti. Pagrindiniai veiksmai yra šie:

6.1.1. Kasmet keistis nuomonėmis su EESRK. EESRK džiaugiasi, kad jo dalyvavimas įgyvendinant Strategiją bus oficialiai įteisintas, ir tikisi nuolatinio, struktūruoto bendradarbiavimo. Jis taip pat palankiai vertina tai, kad EK rengs reguliarius aukšto lygio Europos Parlamento, Tarybos ir EIVT susitikimus, kuriuose dalyvaus neįgaliesiems atstovaujanti organizacijos.

6.1.2. Sukurti Neįgaliųjų platformą, kuri pakeistų Aukšto lygio grupę neįgaliųjų klausimams spręsti. Šia platforma bus remiamas Strategijos, taip pat nacionalinių strategijų dėl negalios įgyvendinimas. Ji suburs nacionalinius NTK ryšių centrus, neįgaliųjų organizacijas ir EK. Ji veiks kaip forumas, kuriame bus dalijamasi Jungtinių Tautų vertinimais, kaip valstybės narės įgyvendina NTK. EESRK deda daug vilčių į šią naują struktūrą, kuri, kaip tikimasi, bus atviresnė ir skaidresnė nei Aukšto lygio grupė.

6.1.3. Atnaujinti Žmogiškųjų išteklių strategiją, siekiant padidinti neįgalių darbuotojų įdarbinimą ir karjeros galimybes, įskaitant įvairovės ir įtraukties tarnybą, kuri prižiūrės veiksmų, kuriais visoje EK skatinama įvairovė ir įtrauktis, plėtojimą ir įgyvendinimą. EESRK mano, kad tai yra vienas iš perspektyviausių Strategijos veiksmų, ir tikisi, kad jį įgyvendinus neįgaliųjų įdarbinimo ES institucijose mastas iš tiesų didės. EESRK taip pat džiaugiasi galėdamas pažymėti, kad EK atnaujins EPSO tikslinę komunikacijos ir informavimo veiklos strategiją ir stiprins visų EK tarnybų vadovų teikiamas ataskaitas apie įvairovę ir tinkamų sąlygų sudarymą neįgaliesiems darbuotojams.

6.1.4. Iki 2023 m. pagerinti visų EK audiovizualinių pranešimų ir grafinio dizaino paslaugų prieinamumą. EESRK palankiai vertina šį veiksma ir ragina EK bendradarbiauti su prieinamumo srities ekspertais, kad būtų užtikrintas kuo didesnis prieinamumas.

6.1.5. Užtikrinti visų naujai pradėdamų naudoti EK pastatų prieinamumą. EK taip pat užtikrins, kad iki 2030 m. EK renginiams skirtos vietos būtų prieinamos ir kad visi EK pastatai atitiktų Europos prieinamumo standartus. EESRK ragina EK įgyvendinti šį veiksma nepaliekant jokių klaidų.

6.1.6. Parengti duomenų rinkimo strategiją, kuria vadovausis valstybės narės, ir pateikti esamų duomenų šaltinių ir rodiklių, įskaitant administracinius duomenis, analizę. EESRK pabrėžia, kad reikia rinkti suskirstytus duomenis, galimai pasinaudojant Vašingtono grupės parengtu trumpu klausimų sąrašu, kaip jau užsiminta Strategijoje.

⁽⁹⁾ OL C 97, 2020 3 24, p. 41.

6.1.7. Paskelbti šios strategijos tikslų ir veiksnių stebėsenos sistemą, po kurios būtų parengti nauji negalios rodikliai, o 2024 m. – paskelbta Strategijos įgyvendinimo pažangos ataskaita, kurioje bus įvertinta esama padėtis ir, prireikus, atnaujinti jos tikslai ir veiksmai. EESRK, visų pirma EESRK grupė neįgaliųjų klausimams spręsti, yra pasirengę padėti EK kurti šią sistemą kartu su neįgaliųjų organizacijomis. EESRK palankiai vertina tai, kad jau yra nustatyta įgyvendinimo ataskaitos pateikimo data, kad EK Strategijos įgyvendinimo laikotarpiu galėtų ištaisyti bet kokius trūkumus.

Briuselis, 2021 m. liepos 7 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė*
Christa SCHWENG
